

8. Фоломєєва Н. А. Методика охорони та гігієни голосу студентів-вокалістів педагогічних ВНЗ / Н. А. Фоломєєва. // Молодий вчений. – 2016. – № 11.1 (38.1). – С.100-103.
9. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу: Навч.-метод. посібник для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу / Ю. Є. Юцевич. – К., 1998. – 158 с.

References

1. Abolina T. H., Napadysta V. H., Rykhlitska O. D. ta in. Prykladna etyka [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: http://pidruchniki.com/13291017/etika_ta_estetika/ponyattya_profesionalizmu_etichniy_aspekt_profesionalizmu#638
2. Bolotnikova I. V. Profesionalizm ta profesiina kompetentnist yak skladovi psykhichnoi zrilosti osobystosti [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: http://www.rusnauka.com/7_NND_2009/Psihologia/42691.doc.htm
3. Isaeva I.O. Estradnoe penie. Ekspres-kurs razvitiya vokalnyh sposobnostej / I.O. Isaeva. – М.: AST: Astrel, 2007. – 320 s
4. Krasovska L. O. Suchasnyi vokal: metody navchannia v riznykh zhanrakh muzychnoho mystetstva / L. O. Krasovska. // Kultura Ukrainy. – 2016. – №53. – S. 100–106.
5. Pedahohichna maisternist: pidruchnyk / Za red. I.A Ziaziuna. – К.: Vyscha shkola, 1997. – 349 s.
6. Slovnyk ukraïnskoi movy [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://sum.in.ua/s/ujavlennja>
7. Fitsula M. M. Pedahohika: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh pedahohichnykh zakladiv osvity / M. M. Fitsula. – Ternopil: Navchalna knyha - Bohdan, 2005. – 232 s
8. Folomieieva N. A. Metodyka okhorony ta hihieny holosu studentiv-vokalistiv pedahohichnykh VNZ / N. A. Folomieieva. // Molodyi vchenyi. – 2016. – № 11.1 (38.1). – S.100-103.
9. Iutsevych Yu. Ye. Teoriia i metodyka rozvytku spivatskoho holosu: Navch.-metod. posibnyk dlia vykladachiv i studentiv mystetskykh navchalnykh zakladiv, uchyteliv shkil riznogo typu / Yu. Ye. Yutsevych. – К., 1998. – 158 s.

The article is devoted to the problem of the formation of professional technique of students of musical high schools in variety singing class. The author analyzes different scientific ways to define the main conception of the research, clarifies its components' (technique and professionalism) contest and opens the essence and structure of singer's professional technique. As professional technique of a variety vocalist, the author understands the complicated multilevel, systematic formation of integrational character that is characterized with the complex of professionally significant qualities of a person and is directed to the achievement of the readiness' high level to accomplish further professional activity.

In the context of this problem, the author touches upon a question of increasing of the professional technique's index that considers in student's self-perfection, self-development in any aspects – personal, professional, artificial and cultural.

Keywords: *technique, professionalism, professional technique, variety singing, vocal training.*

УДК 378.015.31:780.616.432

Мельниченко Д. В.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті висвітлюються питання формування творчої активності студентів музично-педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів, розглядаються шляхи розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів музики, визначається зміст і структура творчого потенціалу та характерні особливості розкриття розвитку у

фортепіанному класі. Аналізуються компоненти виконавської діяльності у студентів-піаністів під час імпровізації.

Ключові слова: студент-музикант, творча активність, ініціативність, самостійність, імпровізація, креативність.

Специфіка вимог, що висуваються до майбутніх вчителів музики у фортепіанному класі, акцентує увагу на таких професійних якостях, як творчий підхід до виконання, активність і самостійність у щоденній роботі. В процесі музичної діяльності вони тісно взаємопов'язані і в першу чергу визначають її результативність. Активність як набута властивість особистості розвивається на основі виявлення її потреб. Професійні потреби детермінуються потребами суспільства, в якому живе людина і вплив якого постійно відчуває на собі. Але для того, щоб потреба перейшла в стан активності, необхідно, щоб вона була усвідомлена особистістю, тобто набула характер інтересу. Усвідомлена потреба і цілеспрямований інтерес мотивують людину до виконання дій. В свою чергу, сама діяльність стимулює свідомість, в результаті чого формується ставлення до діяльності. В музичній педагогіці мотивація виконавської діяльності студента стимулюється його активністю та ініціативністю.

Активність - це поняття, яке виражає сутність практичної діяльності і протиставляється поняттю споглядальності. Академік Г.С.Костюк дає йому таке визначення: " активність – здатність змінювати навколишню дійсність у відповідності до особистих потреб, поглядів, мети ". Стосовно виконавської діяльності, ми визначаємо активність у практичній роботі піаніста як процес досягнення мети у щоденному відпрацюванні музичного твору. Активність є рисою особистості, яке виявляє себе в енергійній, ініціативній діяльності. Активність розглядається як ставлення людини до діяльності, її готовність діяти. Тому активність можна розглядати і як певну рису характеру людини.

Аналізуючи поняття активності в педагогічному процесі, В.І.Лозова розглядає поняття «активність» як рису людини, що проявляється у прагненні до самостійної діяльності, а також у реалізації власних дій і виборі оптимальних шляхів для досягнення поставленої мети [10]. На нашу думку, потрібно виділяти не тільки активність окремої особи, але й процес активності навчання в цілому, що значною мірою зумовлює й формує активність кожного учня.

Процес індивідуального навчання, яким є навчання гри на фортепіано –переважно активний. На уроці фортепіано індивідуальне спілкування викладача із студентом стимулює активну виконавську діяльність на інструменті, коли всі його зауваження звернені до конкретного студента і стосуються конкретного музичного твору. Т.І. Шамова розглядає активізацію в навчальному процесі як напруження сил людини, мобілізацію її моральних, вольових і фізичних можливостей спрямованих на задоволення потреб в конкретному виді дій; саму активність вона трактує як якість навчання особи [6].

Таким чином, в педагогіці поняття " активність" вживається у двох значеннях: активність – це стан, пов'язаний із викладанням будь-якого акту дій; активність – це властивість, котру треба розвивати і формувати. На нашу думку, активність у виконавській діяльності проявляється у прагненні студента оволодіти певною кількістю фортепіанного репертуару і у доведенні певного музичного твору, що вивчається, до максимально досконалого виконання.

Г.І. Щукіна вказує, що активність розвивається, супроводжуючи весь процес становлення особистості. Суттєві зміни активності відбуваються через діяльність, а зміни у розвитку особистості виражаються в стані її активності. Вона виділяє 3 рівні активності:

- Репродуктивно-наслідувальна активність, – учень не виявляє інтересу до діяльності, активність проявляється лише під дією зовнішнього стимулу;

- Пошуково-виконавча, – учень виявляє інтерес до діяльності і, отримавши завдання, самостійно його виконує, шукає найбільш раціональні шляхи і засоби його розв'язання;

- Творча активність характеризується не тільки активним пошуком, але й здатністю розв'язувати поставлене завдання, знаходити нестандартні шляхи його вирішення [8].

І.Родак розрізняє відтворюючу, репродуктивну та творчу (продуктивну) активність. Він стверджує, що перша спрямована на сприйняття і розуміння, збереження в пам'яті і практичне використання. Друга пов'язана з поставленими чи виникаючими запитаннями. Обидва види активності поєднуються між собою. Творча активність як вищий вид діяльності характеризується ініціативою у визначенні мети, завдань, у прагненні виявити причинні зв'язки та залежності, умінні переходити до теоретичних узагальнень, готовності до самостійного створення нового. Тому показниками творчої активності є ініціатива, самостійність у засобах пізнання, а також характер діяльності [7].

Великого значення для розвитку теорії активності мають роботи В. Небиліцина. Він висунув гіпотезу, що активність і саморегуляція як характеристики поведінки більшою мірою виражають загальні властивості нервової системи. У своїй роботі вчений дає таке визначення активності: "Поняттям загальної активності об'єднується група особистісних якостей, що обумовлюють внутрішню потребу, тенденцію індивіда до ефективного освоєння зовнішньої дійсності, взагалі до самовираження відносно зовнішнього світу" [3]. Така потреба може виражатися або в розумовому, або в руховому, або в соціальному плані через спілкування. Згідно з цим можуть бути виділені декілька видів загальної активності: психічна та особистісна активність. Характеризуючи особистісну активність, необхідно враховувати три сторони цього явища (за В. Небиліциним):

- а) **змістову сторону** як комплекс моральних та інтелектуальних спонукань;
- б) **динамічну сторону** як формальну характеристику діяльності, що виконує індивід;
- в) **результативну сторону** як реальні досягнення конкретної діяльності.

Ми вважаємо, що стосовно музичної-виконавської діяльності студента особистісна активність виявляється:

– у мотивації вивчення музичного твору – для виконання у концерті, на заліку, екзамені, або якщо цей твір сподобався і студент охоче його грає;

– у діяльності з опанування нотного тексту, з відпрацювання музичного твору: технічне оволодіння фактурою, прийомами звуковидобування, артикуляцією, метро-ритмом, динамікою;

– у досконалому публічному виконанні – дома, в класі, в концерті, для друзів;

Характеризуючи активність особистості можна виділити дві головні групи ознак:

I група розглядає внутрішню мотивацію дій індивіда та рівень його потенційних можливостей: "Хочу грати - та на скільки можу зіграти" – відповідає рівню виконавського розвитку студента майбутньому музиканту та його професійній підготовці. Студент за власним бажанням обирає музичний твір і розбирає його, в процесі вивчення твору він дивиться, наскільки може в міру своїх технічних і фахових можливостей його вивчити.

II група ознак визначає ступінь інтенсивності дій, які виконує індивід. Серед них можна виділити такі як сила і швидкість, з якою проявляється пасивне чи активне ставлення студента до своєї виконавської діяльності у різноманітних ситуаціях: швидкість вивчення нотного тексту, досконалість виконання твору, кількість та якість зіграних концертів, розширення фортепіанного репертуару .

Таким чином, ми дійшли висновку, що активність особистості у її динамічному аспекті – це сукупність ознак поведінки, які характеризують прагнення індивіда до дії, що проявляється через енергійність та різноманітність здійснених ним дій. Тобто студент, маючи сильне бажання грати на концертній естраді, вивчає нові твори, долає технічні труднощі, опановує музичну фактуру, вибудовує концепцію виступу. Адже від рівня піаністичної майстерності саме динаміка активності в професійній піаністичній діяльності підвищує рівень фортепіанної майстерності, від чого залежить якість виконання публічних на концертних виступах.

Проблема активності досліджувалась з різних боків. Прагнення зрозуміти людину як цілісну і дійову істоту було властиве вже першим теоретикам вітчизняної психології – К.М. Корнілов, Д.М. Узнадзе, С.Л. Рубінштейна та інші. Ідея активності міцно увійшла в наукові дослідження Б.Г. Ананьєва [1], А.М. Леонтьєва [5].

Аналізуючи наукові праці А.М.Леонтєва, можемо сказати, що активність та її розвиток підпорядковуються тій же формулі, яка характеризує безперервне перетворення і перевтілення людських потреб. Активний розвиток починається з того, що суб'єкт діє заради підтримки свого існування – і приводить до того, що суб'єкт підтримує своє існування для того, щоб діяти – “робити справу свого життя, здійснювати своє людське призначення”. Так, дякуючи активній позиції особистості, відкриваються неосяжні перспективи її розвитку, професійні та соціальні.

У працях сучасних вчених в галузі музичної педагогіки (А. Болгарський, Н.Ковальов, Н.Лисіна, З.Морозова Б.Райський, Н.Сорокін, Г.Тарасов), домінує твердження, що основним джерелом активності є інтерес у якості усвідомленої потреби. Саме інтерес студента до активної музичної діяльності за допомогою системи установок і мотивів стимулює його подальші дії, складає мотивацію всієї його виконавської діяльності.

Висвітлюючи питання особистісної активності, підкреслюється, що активність виступає спеціальною якістю, котра характеризує стан суб'єкта в процесі діяльності. Прояви цієї якості обумовлюється як суспільними, так і особистісними проблемами. К.А.Абульханова-Славська, С.Л.Рубінштейн стверджують, що правильне розуміння сутності та структури активності неможливе без виявлення джерел її виникнення, взаємозв'язку з іншими особистісними і психічними властивостями, передусім – взаємозв'язку активності з діяльністю [4,2].

При всій різноманітності застосування поняття " активність" можна виділити дві тенденції його тлумачення. По-перше: активність розглядається як діяльність, взаємодія та життєдіяльність взагалі, по-друге: активність –одна із характеристик дії або взаємодії, кількісна міра діяльності і якісна разом з тим. Отже, в залежності від об'єкту, на який направлена активність, вона в різних видах діяльності буде проявлятися по-різному. Ці виявлення залежать від об'єктивних причин (тобто умов протікання цієї діяльності), потреби в ній, і від суб'єктивних (попереднього досвіду суб'єкта в даному виді діяльності, усвідомлення її суспільної необхідності). Для успішних виступів на концертній естраді музикант повинен бути на високому рівні піаністичної майстерності: досконало володіти всіма технічними прийомами, віртуозно виконувати технічно складні місця, диференціювати музичну фактуру, педалізувати у відповідності до стилю твору, – все це допомагає повною мірою розкрити власний виконавський задум та донести до слухача зміст та сутність виконуваної музики. Активність виступає стимулом в усіх цих видах діяльності.

Спираючись на дослідження розвитку активності у працях видатних психологів А.Ф.Лазурського та В.Д.Небиліцина [3], ми слідом за вченими розглядаємо її структуру у трьох аспектах стосовно музично-виконавської діяльності студента.

- 1.Психологічний – мотивація – прагнення вивчати і грати певний музичний твір;
- 2.Діяльнісно-процесуальний – реалізація виконання музичного твору – відпрацювання і вивчення його аж до доведення до публічних виступів;
- 3.Індивідуально-особистісний – результат діяльності –виконання музичного твору в концертному виступі.

Всі ці аспекти (різною мірою) тісно пов'язані з проблемами діяльності людини і цілісним процесом їх розвитку – перетворення інтересів у ставлення до діяльності і – далі, через систему відношень, установок і мотивацій – до реалізації спрямованої позиції суб'єкта.

Система співвідношень в самому загальному вигляді розглядається і визначається як “взаємо-розташування об'єктів та їх властивостей”. Найбільший інтерес мають суспільні стосунки, а також міжособистісні і внутрішньо особистісні відношення як об'єктивні та суб'єктивні співставлення. Для нашого дослідження основною є фундаментальна ідея В. М. Мясищева про нерозривний зв'язок розвитку людини з формуванням її співвідношень. Для розкриття домінуючого характеру співвідношень В. Мясищевим виділені найбільш пріоритетні з них, які характеризують спрямованість особистості: ставлення людини до людей; ставлення її до себе; ставлення до предметів навколишнього світу. Вчений спеціально підкреслює особливе значення «ставлення до людей», яке є «внутрішнім і визначальним, маючи характер взаємних співставлень»[9]. На цих основах базується й

розробка цієї теорії в працях С. Л. Рубінштейна, А. М. Леонтьєва, А. Н. Мамакова, В. Г. Ражнікова та інших. Зокрема, аналіз А. Н. Мамаковим феномену цілісного співставлення показує, що об'єднання розрізнених співставлень у відносно цілісні утворення призводить до поступового формування позиції суб'єкта.

Звернення до педагогічних та психологічних праць дозволяє нам продовжити формування моделі активності особистості та заповнити одну з її ланок – «прагнення діяльності». Розглядаючи його в психологічному аспекті, ми виявляємо динаміку розвитку цього прагнення від первинної потреби через усвідомлення її – до первинного інтересу і до інтересів спрямованих на формування осмисленого ставлення до конкретної виконавської діяльності. Це дало можливість прослідкувати, як діяльність сприяє формуванню ціннісних преференцій, спрямованості особистості та особистісної позиції. Тому звернення до проблеми виконавської активності ми розглядаємо як проекцію активності студента на його майбутню професійну діяльність.

Таким чином, ми дійшли висновку, що активність – це провідна риса особистості, яка характеризується спрямованістю певних дій на творчу роботу, зокрема, на виконавське мистецтво піаніста. Творча активність студента-музиканта – це складне особистісне утворення, що виступає умовою й результатом музично-педагогічної діяльності, забезпечує нестандартний підхід і творче вирішення професійних завдань (технічна робота над музичним твором – створення імпровізацій-вправ на певний вид техніки з метою його опанування, імпровізація «в стилі» - для кращого розуміння композиторського письма). Творча активність має багатокомпонентну структуру: включає в себе мотиваційний, пізнавально-операційний, емоційно-вольовий та оцінювальний компонент.

Література

1. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды : в 2 т. / Акад. пед. наук СССР. — М. : Педагогика, 1980. — (Труды действительных членов и членов-корреспондентов Акад. пед. наук СССР)Т. 1 / под ред. А. А. Бодалева, Б. Ф. Ломова ; сост. В. П. Лисенкова. — 1980. — 229, [1] с. : 1 л. портр. — Библиогр.: с. 213-223. — Предм. указ.: с. 224-228.
2. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / Рубинштейн С.Л. — М.: Педагогика, 1973. — 424 с.
3. Небылицин В.Д. Темперамент / В.Д.Небылицин // Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. - М.: Изд-во МГУ, 1982. - С. 153-159.
4. Абульханова-Славська К.А. Типология активности личности // Психол. Журн. 1985.- Т. 6. - №5. — С. 3-18.
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личности. М.: Изд- во Полит. Литература, 1975.-304с.
6. Шамова, Т.И. Деятельность учителей по формированию системы качества знаний учащихся как объект внутришкольного управления / Т.И. Шамова, Т.М. Давыденко. — М.-Белгород: БГПИ, 1993. — 86 с.
7. Родак И. И. Творческая активность учащихся в процессе обучения. — М.: АПН СССР, 1969. 38 с.
8. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе / Г. И. Щукина // Учеб.пособие. — М.: Просвещение, 1979. — 160 с.
9. Ковалев А. Г., Мясищев В. Н. Психологические особенности человека, т. 1. Л., 1957.
10. Лозова В. І. Поняття «активність особи» як категорія педагогіки // Радянська школа.—1982-№2.— с.17-22.

References

1. Anan'yev B. G. Izbrannyye psikhologicheskiye trudy : v 2 t. / Akad. ped. nauk SSSR. — М. : Pedagogika, 1980. — (Trudy deystvitel'nykh chlenov i chlenov-korrespondentov Akad. ped. nauk SSSR)Т. 1 / pod red. А. А. Bodaleva, В. F. Lomova ; sost. V. P. Lisenkova. — 1980. — 229, [1] s. : 1 l. portr. — Bibliogr.: s. 213-223. — Predm. ukaz.: s. 224-228.

2. Rubinshteyn S.L. Problemy obshchey psikhologii / Rubinshteyn S.L. – M.: Pedagogika, 1973. – 424 s.
3. Nebylitsin V.D. Temperament / V.D.Nebylitsin // Psikhologiya individual'nykh razlichiy. Teksty / Pod red. YU.B. Gippenreyter, V.YA. Romanova. - M.: Izd-vo MGU, 1982. - S. 153-159.
4. Abul'khanova-Slavs'ka K.A. Tipologiya aktivnosti lichnosti // Psikholog. Zhurn. 1985.- T. 6. - №5. – S. 3-18.
5. Leont'yev A.N. Deyatel'nost'. Soznaniye. Lichnosti. M.: Izd- vo Polit. Literatura, 1975.- 304s.
6. Shamova, T.I. Deyatel'nost' uchiteley po formirovaniyu sistemy kachestva znaniy uchashchikhsya kak ob'yekt vnutrishkol'nogo upravleniya / T.I. Shamova, T.M. Davydenko. – M.-Belgorod: BGPI, 1993. – 86 s.
7. Rodak I. I. Tvorcheskaya aktivnost' uchashchikhsya v protsesse obucheniya. – M.: APN SSSR, 1969. 38 s.
8. Shchukina G. I. Aktivizatsiya poznavatel'noy deyatel'nosti uchashchikhsya v uchebnom protsesse / G. I. Shchukina // Ucheb.posobiye. – M.: Prosveshcheniye, 1979. – 160 s.
9. Kovalev A. G., Myasishchev V. N. Psikhologicheskiye osobennosti cheloveka, t. 1. L., 1957.
10. Lozova V. I. Ponyattya «aktyvnist` osoby» yak katehoriya pedahohiky // Radyans`ka shkola.–1982-№2.– s.17-22.

The article deals with the issues of formation of students' creative activity in music and pedagogical specialties of higher educational institutions, ways of developing the creative potential of future music teachers are considered, the content and structure of creative potential and the peculiar features of the development of development in the piano class are determined. The components of performance of piano students with the assistance of improvisation are analyzed.

Keywords: *student-musician, creative activity, initiative, independence, improvisation, creativity.*

УДК 378011.3-51:78

Чжу Пен

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ САМОВИХОВАННЯ У ВИКОНАВСЬКІЙ САМОПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ

У статті розроблено механізми реалізації виховних аспектів виконавської самопідготовки студентів педагогічних університетів як майбутніх учителів музики, виявлено художньо-педагогічні засоби самостійного здобування необхідних знань та умілого застосування їх на практиці для розв'язання різноманітних навчальних і виховних проблем. Автором запропоновано алгоритм поетапного застосування в процесі самопідготовки педагогів-музикантів принципу самовиховання як важливого положення, що ґрунтується на реалізації потреб та мотивів фахового навчання, має суттєвий вплив на цілеспрямовану творчу художньо-виконавську діяльність.

Ключові слова: *виконавська підготовка, самостійна навчальна робота, потреба, мотив, виховання, музичне завдання, тренінг, педагогічна гра.*

Соціокультурний розвиток суспільства ХХІ століття висуває вимоги до фахової компетентності учителя мистецьких дисциплін, до рівня його готовності здійснювати професійну діяльність. Для цього педагог повинен бути творчою особистістю, носієм загальнолюдських та професійних цінностей, провідником прогресивних художньо-освітніх ідей, здатним реалізувати цікаві мистецькі проекти.

В той же час, підготовка майбутніх учителів музики пов'язана з певними складностями, що знаходять відображення у художньо-смісловому змісті їх навчальної виконавської діяльності. Проблеми виконавської підготовки майбутніх педагогів-музикантів